

Marika Riissanen

ASUNTOLA KOTINA
KEHITYSVAMMAISTEN ASUKKAIDEN ASUNTOLALLE KOTINA
ANTAMAT MERKITYKSET

Sosiaalialan koulutusohjelma

2019

ASUNTOLA KOTINA Kehitysvammaisten asukkaiden asuntolalle kotina antamat merkitykset

Riissanen, Marika

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Huhtikuukuu 2019

Ohjaaja: Kumpulainen Pasi

Sivumäärä: 40

Liitteitä: 1

Asiasanat: koti, kehitysvammaisten asuminen, osallisuus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia mitä koti merkitsee kehitysvammaiselle asukkaalle asuntola ympäristössä. Tutkimuksella pyrittiin tuomaan kodin merkitys esille kehitysvammaisten itsensä kokemana. Mitkä asiat ovat kodissa tärkeitä? Kokevatko he asuntola ympäristön kodikseen ja jos eivät koe, niin mikseivät? Miten asuntolaympäristöä voisi vielä kehittää tai parantaa, että se tuntuisi vielä enemmän kodilta? Miten asukkaiden osallisuus ja itsemääräämisoikeus näkyvät arjessa?

Tutkimusmenetelmäksi valittiin laadullinen tutkimus ja se toteutettiin yksilö haastatteluna kesällä 2018. Tutkimukseen haastateltiin seitsemää kehitysvammaista asukasta. Taustatietojen lisäksi haastateltavilta kysyttiin asumisen historiasta ja kodin sisällöstä ja merkityksestä sekä osallisuudesta ja itsemääräämisoikeudesta.

Tutkimuksen tulosten mukaan kodin sisältöön katsottiin kuuluvan muut asukkaat, kodin henki sekä omat tärkeät tavarat ja esineet kuten valokuvat. Myös kodin ympäristö ja se missä koti sijaitsee, oli haastateltavien mielestä kodin sisältöön vaikuttava tekijä. Tärkeäksi koettiin myös itsemääräämisoikeus. Kodissa merkityksellisiä asioita olivat vapaus kulkea ja se, että kotona saa olla oma itsensä. Työ, harrastukset ja arjen rutiinit olivat tärkeitä ja yhdessä tekeminen.

Tutkimuksen tulokset vahvistivat, että asuntola ei tuntunut kodilta sen asukkaille eikä siitä käytetty nimitystä koti.

RESIDENTIAL HOME AS A HOME Significances that mentally disabled residents gave to residential home as a home

Riissanen, Marika

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in social service

April 2019

Supervisor: Kumpulainen Pasi

Number of pages: 40

Appendices: 1

Keywords: home, mentally disabled persons housing, involvement

The purpose of this thesis was to explore the significance of home to mentally disabled person in a residential home environment. A goal within the study was to bring out the significance of home in experience oneself, by mentally disabled persons own words. Which matters are important in home? Do they feel that residential home environment is their home, and if they don't feel so, why not? How can residential home be proven, that it could feel even more like a home to them? How does the residents involvement and self-determination shows out in their every day life?

A qualitative study was chosen as a research method and it was carried out as a individual interview, in summer 2018. Seven mentally disabled residents were interviewed to this study. In addition to questions about ones background, interviewees were asked about the history of their housing, the content of and the significance of home and also their involvement and self-determination.

According to the results of this study the content of home was seen to include other residents, spirit of the home and important things and belongings like photographs. Also the environment of the home and the location of the home was an important factor in the content of the home by interviewees. Residents self-determination were also considered as important factor. Significant matters in home were freedom to move and that in home one can be oneself. Work, hobbies, daily routines and doing things together, were also important things.

The results of the study strengthened that the residential home did not feel home to it's residents and they didn't call it home.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TYÖELÄMÄYHTEYS.....	6
	2.1 Porin kaupungin vammaispalvelut.....	7
3	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	8
	3.1 Koti.....	8
	3.2 Kehitysvammaisten asuminen.....	11
	3.3 Osallisuus.....	16
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSMENETELMÄ.....	19
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
	5.1 Aineiston purku.....	23
	5.2 Aineiston analyysi.....	23
	5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset.....	24
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	25
	6.1 Asumisen historia.....	25
	6.2 Kodin sisältö ja merkitys.....	26
	6.3 Asukkaiden itsemääräämisoikeus ja osallisuus.....	31
	6.4 Yhteenveto tuloksista.....	34
7	POHDINTA.....	36
	LÄHTEET.....	39
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää minkälaisia merkityksiä kehitysvammaiset asukkaat antavat sanalle koti asuntola ympäristössä. Kokevatko he asuntola ympäristön kodikseen ja jos eivät koe niin mikseivät? Mitä koti ylipäättänsä heille merkitsee? Onko se fyysinen tila jossakin vai liittyykö siihen, myös henkinen puoli sekä sosiaaliset suhteet? Miten asuntolaympäristöä voisi vielä muuttaa tai parantaa, että se tuntuisi vielä enemmän kodilta? Näihin kysymyksiin halusin saada vastauksia ja tuoda esiin nimenomaan asukasnäkökulmaa.

Kiinnostuin aiheesta, koska työskentelen Porin kaupungin vammaispalveluiden alaisessa kehitysvammaisten asuntolassa hoitajana. Tässä asuntolassa asuu vähän päälle kaksikymmentä vakituista asukasta. Jokaisella asukkaalla on oma huone ja wc/suihkutilat sekä yhteistä oleskelutilaa. Monella heistä on kiinteät ja läheiset suhteet omiin lapsuuden perheisiinsä ja muihin sukulaisiin. Olen jo vuosia seurannut kuinka asukkaat sanovat lähtevänsä kotiin viikonloppuisin tai lomilla, kun he lähtevät vaikka esim. perheensä luokse. Myös asuntolan hoitajat puhuvat usein esim. raporteilla, että se ja se asukas lähti kotiinsa. Olenkin nyt pidemmän aikaa miettinyt juuri tätä, että miksi puhutaan kodista asuntolan ulkopuolella? Miksi asuntolaa ei pidetä kotina vai pidetäänkö sittenkin? Siellä kuitenkin asutaan vakituisesti, siellä on jokaisella oma sisustettu huone, jossa omat huonekalut ja tutut tavarat. Siellä kuitenkin vietetään suurin osa ajasta; käydään töissä, tehdään kotihommia, harrastetaan, ylläpidetään sosiaalisia suhteita sekä vietetään lomia ja juhlapyyhiä. Voiko kyse olla sopeutumisesta tai paremminkin sen puutteesta? Vai ihan jostain muusta? Mistä? Mitä mieltä ovat he, jotka asuntolassa asuvat eli asukkaat?

Halusin tuoda asukasnäkökulmaa esiin sekä antaa asukkaille mahdollisuuden kertoa kehittämisideoita siitä, miten asuntolasta saataisiin vielä viihtyisämpi ja kodikkaampi. Mikä voisi olla sellainen asia, teko tai idea millä saataisiin asuntola tuntumaan kodilta? Uskon, että näistä vastauksista olisi hyötyä niin asukkaille itselleen kuin henkilökunnallekin, jotka asuntolassa työskentelee. Tarkoituksena on kuitenkin kehittää meilläkin asuntolan toimintaa koko ajan paremmaksi ja asukkaiden tarpeisiin

vastaavaksi. Mielestäni asukkaiden osallisuutta ei huomioida tarpeeksi. Liian usein henkilökunta tekee, toteuttaa ja luulee tietävänsä mitä asukkaat tarvitsevat, kysymättä kuitenkaan tarpeeksi heiltä itseltään, että mitä he haluavat/tarvitsevat? Mitä mieltä he ovat asioista? Tämä sivuaakin aika tärkeää ja juuri nyt paljon esillä olevaa asiaa eli kehitysvammaisten itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta.

Itse uskon saavani tästä opinnäytetyön aiheesta uutta näkökulmaa asioihin. Jatkossa osaan varmasti paremmin ohjata ja auttaa asukkaita, kun tiedän paremmin, mitä he tarvitsevat ja haluavat kodilta? Onko kodin sisustus tärkeää vai onko tärkeämpää kenties yhteiset rutiinit ja yhteinen tekeminen? Vai oma rauha? Sosiaaliset suhteet? Näiden kysymysten ja vastausten pohjalta, uskon osaavani tulevaisuudessa paremmin kehittää oman työpaikkani toimintaa enemmän asukkaiden tarpeisiin vastaavaksi.

Tarkoituksena oli haastatella yhden asuntolan asukkaita ja saada mahdollisimman kattavaa tietoa heiltä aiheeseen asuntola kotina. Rajasin haastattelun ulkopuolelle heti sellaiset asukkaat, joilla oli suuria vaikeuksia puheen tuottamisen ja ymmärtämisen kanssa. Lisäksi vastaukset saattaisivat olla liian suppeita, jolloin en saisi tarpeeksi kattavaa otantaa aiheesta. Asuntolan asukkaat olivat eri ikäisiä (nuorista iäkkäisiin). Mielenkiintoista olikin tutkia miten, asuntola kotina haastateltavien puheissa ilmeni ja oliko sukupuolella ja asumishistorialla merkitystä vastauksiin.

2 TYÖELÄMÄYHTEYS

Työskentelen Porin kaupungin vammaispalveluissa. Olen ammatiltani lähihoitaja ja olen työskennellyt Porin kaupungin kehitysvammaisten eri asuntoloissa kaksikymmentä vuotta. Vakituiseen työurani aloitin asuntolassa, joka oli kehitysvammaisten autettu asuntola. Työ oli pääsääntöisesti hoitotyötä, sillä asukkaat olivat huonokuntoisia ja suurin osa täysin autettavia. Heillä oli paljon erilaisia apuvälineitä käytössään. Nykyinen työpaikkani on asuntolassa, joka on autettu/tuettu

asuntola. Suurin osa asukkaista on omatoimisia mutta tarvitsee päivittäistä ohjausta ja tukea toiminnalleen. Huonokuntoisia asukkaita on vähemmistö. Tällä hetkellä opiskelen työni ohella sosionomiksi.

Tämän opinnäytetyön kautta toivoin saavani uusia ideoita siihen, kuinka kehittää asuntolatoimintaa vieläkin enemmän asukaslähtöiseen suuntaan. Haastattelemalla asukkaita aiheesta asuntola kotina, toivoin saavani heiltä sellaista tietoa asumisesta ja kodin merkityksestä, että voisin yhdessä työyhteisöni kanssa hyödyntää sitä, kehittäessämme tulevaisuudessa asuntolamme toimintaa.

2.1 Porin Kaupungin vammaispalvelut

Porin vammaispalveluiden tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia esteitä ja haittoja. Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisen elämisen toiminnoista. Lähtökohtana on vamman tai sairauden aiheuttama tarve. Varallisuusharkintaa ei ole. Palveluja ja tukitoimia järjestetään määrärahan puitteissa silloin, kun vammaisen henkilö ei saa hänelle riittäviä tai sopivia palveluja sekä etuisuuksia muun lain nojalla. Taloudellisia tukitoimia on haettava kuuden kuukauden kuluessa kustannusten syntymisestä. Vammaispalveluihin sisältyy esim. palveluasuminen/asumispalvelut, sopeutumisvalmennus, vammasta aiheutuvat erityiskustannukset (vaatteet, erityisravinto), asunnon muutostyöt, henkilökohtainen apu, päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet/laitteet sekä päivä- ja työtoiminta. (Porin kaupungin www-sivut 2018)

Porin kaupungilla on yksitoista vammaisille vakituiseen asumiseen tarkoitettua asumisyksikköä. Kymmenen asumisyksikköä on tarkoitettu kehitysvammaisille (Aurora, Tynkäkuja, Apollo, Kirjosiipi, Orvokki, Angervo, Tyrni, Olga, Wassa sekä

Kotiranta 1) ja tilapäisyksikkö Poiju sekä yksi vaikeavammaisille asukkaille tarkoitettu asumisyksikkö (Jokisuiston palveluasunnot). Asuntoloissa järjestetään niin pysyvää kuin tilapäistäkin asumista. (Porin kaupungin www-sivut 2018)

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Koti

Koti on nimitys intiimille olemassaolon paikalle, jota pidetään yllä ja josta huolehditaan. Koti ja kodinomaisuus merkitsevät asujalleen myös hoivan ja huolenpidon kokemusta. Koti ja perhe kietoutuvat yhteen. Asuminen ei kuitenkaan rajaudu vain fyysiseen paikkaan, vaan asuminen on kokemuksellista toimintaa, johon liittyy tunteita ja muistoja. (Aaltonen, Henriksson, Tiilikka, Valokivi & Zechner 2015, 262-270.) Koti ei ole vain ylläpitoa ja säilytystä, vaan siihen kuuluvat vapaus liikkua ja kulkea kodin ulkopuolella, harrastaa sekä tehdä valintoja, joskus vääriäkin. Matkustaa, käydä ostoksilla ja tavata ystäviä. Kodin muodostavat ilmapiiri, yhteisöllisyys, tunnelma, välittäminen sekä vapaus. (Pinomaa 2018, 39.)

Oma asunto/koti on merkki elämänhallinnasta. Omistaminen/oma merkitsee sen asukkailleen turvaa, varmuutta ja vakautta, sitoutumista tiettyyn paikkaan ja kotiin. Oman kodin tulisi olla jokaisen ihmisen oikeus. Jokaisella pitäisi olla oma paikka, oma koti, oma reviiiri, jota hän hallitsee. Koti muuttuu, sillä sitä remontoidaan ja ehostetaan. Sinne tuodaan uusia laitteita, huonekaluja ja muita mukavuuksia, jotka helpottavat arjen askareista selviytymistä sekä parantavat elämänlaatua. Koti syntyy ajassa, tekojen ja toiminnan kautta. Se syntyy itse kunnostamalla ja kalustamalla, valitsemalla ne esineet ja värit, jotka kullekin henkilölle luovat viihtyisyyttä, kodin tuntua. Usein nämä asumisen peruselementit ja perustarpeet kehittyvät jo lapsuudenkodissa, sillä juuri lapsuudenkodilla on monille suuri emotionaalinen merkitys. Sieltä moni ottaa

vaikutteita perustaessaan omaa kotiaan jonnekin. (Tuomi-Nikula, Gränö & Suominen 2004, 7-9.)

Arjen hallinta on jotakin kokemuksellista, toiminnallista ja välitöntä palautetta antavaa. Se on omilla tiedoilla ja taidoilla, omaan elämään ja lähiympäristöön vaikuttamista. Vuorovaikutustaidot sekä tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot ovat keskeisiä asioita arjen hallinnassa. Lähtökohtana on luoda ja tiedostaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta luova tila. Tämä tila on koti, määriteltyinä vertauskuvaksi hyvästä elämästä ja turvallisuudesta. Tämä tila mahdollistaa yksilön itsetunnon ja identiteetin kehittymisen. Tämä tila voi olla henkilökohtainen tai vastata perinteistä kodin määritelmää, mutta se voi olla myös suuremman ryhmän yhteinen toiminnan ja olemisen keskus (esim. asuntola). (Kivelä & Lempinen 2010, 12.)

KOTA ry:n Arjenhallinnan mallin viitekehyksessä koti jaetaan neljään eri osaluokkaan: fyysiseen kotiin, kodin ylläpitoon, kodin vuorovaikutukseen sekä sisäiseen kotiin. **Fyysinen koti** on ulkoisilla puitteilla sekä konkreettisilla esineillä ilmennettävä oma tila, joka ei välttämättä tarkoita mitään erityistä rakennusta tai osoitetta. Oma tilaa ei voi antaa kenellekään valmiina, vaan se pitää ottaa oman toiminnan ja tiedostamisen kautta emotionaalisesti omaksi. Tila voidaan ottaa haltuun omilla merkeillä, joita ovat mm. tavarat, äänet, hajut, siisteys, valot ja lämpö. Fyysisen kodin toiminnallisia merkkejä ovat: tilojen ja ympäristön sisustaminen sekä varustaminen, ympäristöön tutustuminen sekä tärkeiden reittien ja paikkojen hahmottaminen. (Kivelä & Lempinen 2010, 13.)

Kodin ylläpito edellyttää erilaisten arjen taitojen rutiininomaista hallintaa. Tähän kuuluu mm. perustarpeiden tyydyttäminen kuten: ruoanlaitto, omasta hygieniasta ja tilojen puhtaudesta huolehtiminen, vuorokausirytmistä huolehtiminen, raha-asioiden hallinta sekä yleisen viihtyvyyden luominen. Monesti arjen askareet rytmitetään päivittäisiin, viikoittaisiin ja kuukausittaisiin jaksoihin ja rutiineihin. Tämä edellyttää ajankäytön hallintaa ja kykyä oppia suunnitelmallisuutta. Rutiineilla on merkittävä arjenhallintaa tukeva vaikutus. Kodin ylläpitotaitojen keskeisiä teemoja ovat usein ruoka, raha, hygienia ja aika. Muita teemoja, jotka näyttäytyvät harvemmin ovat: virkistys, arjen ja juhlan vuorottelu, palveluiden hankkiminen ja asiointi. (Kivelä & Lempinen 2010, 14.)

Kodin vuorovaikutus tarkoittaa niitä tekoja, joilla yksilö säätelee suhdettaan ympäristöön tai vaikuttaa ympärillään olevaan toimintaan tai siinä vallitsevaan ilmapiiriin. Nämä teot voivat olla rakentavia, neutraaleja tai hajottavia. Vuorovaikutustaidoilla tarkoitetaan kykyä näihin tekoihin. Kokeilemalla, harjoittelemalla ja omaksumalla rakentavia vuorovaikutustaitoja, irtaudutaan itselle vahingollisesta sosiaalisesta riippuvuudesta ja näin ollen turvataan itsenäiset ja omia tarpeita tyydyttävät valinnat nyt ja tulevaisuudessa. Kodin vuorovaikutus voidaan edelleen jakaa sisäiseen ja ulkoiseen vuorovaikutukseen. Sisäinen vuorovaikutus luo turvallisuutta ja kiinnittää yksilön osaksi suurempaa kokonaisuutta. Ulkoinen vuorovaikutus tarkoittaa kontaktien ottamista muuhun maailmaan sekä ulkopuolisiin ryhmiin. (Kivelä & Lempinen 2010, 14-15.)

Sisäinen koti ilmenee kokemuksena ja tunnetilana kodista. Se ei ole sidoksissa mihinkään tiettyyn paikkaan vaan se on jokaisen henkilökohtainen kokemus, joka rakentuu historiasta ja sen herättämistä muistoista. Näitä mielikuvia voidaan kutsua juuriksi ja ne muodostuvat paikoista, ihmisistä, rakennuksista tai tapahtumista ja niihin liittyvistä tunnetiloista. Lähtökohtana on, että ihminen/yksilö voi nähdä itsensä ja hänet voidaan nähdä kulkemassa menneestä, nykyhetken kautta, tulevaisuuteen. Omien sisäisten prosessien, ajatusten ja tunteiden kautta, hän voi antaa merkityksiä kokemuksilleen. Ulkoista menneisyyttä voidaan nimittää historiaksi. Menneisyyden henkilökohtaisia kokemuksia voidaan kutsua juuriksi. Oma sisäinen suhde tulevaisuuteen näyttäytyy haaveina ja unelmina. Näiden avulla ihminen/yksilö voi löytää vahvuuksia oman arkensa ja sisäisen kodin hallinnassa. (Kivelä & Lempinen 2010, 15-16.)

Kuvio 1. Arjenhallinnan malli (Kivelä & Lempinen 2010, 14; muokannut Marika Riissanen).

Jokainen ihminen on kotoisin jostakin konkreettisesta paikasta, silti hän luo omaa kotiaan aina uudestaan, milloin ja missä ikinä haluaa. Koti muuttuu näin liikkuvaksi määritteeksi, joka on ainoastaan sidoksissa ihmisen muuttuviin elämäntilanteisiin. Koti on ihmiselle tärkeä lähtö- ja paluupaikka oman elämänsä jäsentämisen kannalta. Koti on kiinnekohta, jolla ihminen pystyy paikantamaan oman sijaintinsa suhteessa lähiyhteisöön ja yhteiskuntaan. Koti symbolisoi ihmiselle järjestystä, turvallisuutta ja elämäntilanteita. Kodin maantieteellisellä sijainnilla ei ole juurikaan merkitystä, vaan ihminen voi olla kotona joka paikassa. (Sallinen 2004, 85-86.)

3.2 Kehitysvammaisten asuminen

Kehitysvammaisuus tarkoittaa vaikeutta ymmärtää ja oppia uusia asioita. Kehitysvammaisuuden vaikutus henkilön jokapäiväiseen elämään vaihtelee paljon. Kehitysvamma voi olla lievä, jolloin henkilö tulee toimeen melko itsenäisesti ja tarvitsee tukea vain joillakin elämän osa-alueilla. Vaikeasti kehitysvammaisen henkilö tarvitsee enemmän tukea tai tukea jopa jatkuvasti ympäri vuorokauden. Kaikilla

ihmisillä on kuitenkin myös erilaisia kykyjä ja vahvuuksia, joita on mahdollisuus kehittää oikeanlaisen tuen avulla. Kehitysvammaisuuden syitä on paljon ja ne voivat johtua esim. perintötekijöistä, ongelmista raskausaikana, synnytyksen aikaisesta hapenpuutteesta, lapsuusiässä tapahtuneesta onnettomuudesta/ sairaudesta sekä äidin raskaudenaikaisesta alkoholinkäytöstä. Kehitysvammaisuuden syy jää tuntemattomaksi noin 50 prosentissa lievistä ja 30 prosentissa vaikeista kehitysvammoista. Suomessa arvioidaan olevan noin 40 000 henkilöä, joilla on kehitysvamma. (Kehitysvammaliiton www-sivut 2018)

Oikeus asua samalla tavoin kuin muutkin ihmiset, kuuluu myös kehitysvammaisille. Kunkin henkilön yksilölliset tarpeet on otettava huomioon asumisen järjestämisessä. On kuunneltava henkilön omia toiveita ja tarpeita asumiseen liittyen. Asumista voidaankin järjestää monin eri tavoin. Lähtökohdana on se, että henkilöt asuvat omissa kodeissaan vuokra- tai omistussuhteisesti ja niihin tuotetaan asumista tukevia palveluita. Asunto ja asumiseen liittyvät palvelut on syytä erottaa toisistaan. Niitä ei tarvitse hankkia samalta palveluntuottajalta, vaan palveluita voidaan räätälöidä kunkin asukkaan tarpeisiin sopivaksi erilaisilta tuen tarjoajilta. Tämä helpottaa myös tilanteita, joissa kehitysvammaisen henkilön vointi ja palveluntarve muuttuvat, esimerkiksi ikääntymisen tai sairauden myötä. (Vernerin www-sivut 2018.)

Kehitysvammaisten ihmisten yleisin asumismuoto on edelleen asunto ryhmäkodissa tai asuntolassa. Näiden rinnalle on viime vuosina kehitetty myös muunlaisia asumisen ratkaisuja esim. tavallisia vuokra-asuntoja, tukiasuntoja ja erilaisia asuntoryhmiä. Puhuttaessa kehitysvammaisten asumisesta, arkikielessä käytössä ovat käsitteet: tuettu-, ohjattu- ja autettu asuminen. Ohjattu- ja autettu asuminen ovat hiljalleen korvautumassa uusilla käsitteillä; palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. (Vernerin www-sivut 2018.)

- Tuettu asuminen

Järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea asumiseensa tai asumiseen siirtymisessä. Tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla.

- Palveluasuminen (entinen ohjattu asuminen)

Järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Henkilökuntaa ei ole yöaikaan paikalla.

- Tehostettu palveluasuminen (entinen autettu asuminen)

Järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista.

Lisäksi puhutaan tilapäisestä asumisesta. Sitä järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua. (Vernerin www-sivut 2018.)

Asumiseen liittyvä terminologia on moninaista ja kirjavaa. Kehitysvammaisten asumisratkaisut, asunto ja tarvittavat tukipalvelut, sijoittuvat jatkumolle, jonka molemmat ääripäät jäävät asumispalvelujen ulkopuolelle. Toisessa ääripäässä on täysin itsenäinen asuminen ja toisessa laitoshoido. Näiden ääripäiden väliin mahtuu asumispalveluiden lisäksi monenlaista palvelua. (Niemelä & Brandt 2008, 36.)

Seuraavassa on kuvattu vielä joitakin asumismuotoja.

- Tukiasuminen

On kuntouttavaa, omatoimisuutta tukeva asumismuoto niille ihmisille, jotka tarvitsevat tukea pystyäkseen asumaan itsenäisesti. Asutaan vuokrasuhteessa eli asukkaat asuvat omassa asunnossaan saaden apua ja tukea tarpeen mukaan. Tukiasunnot ovat yleensä sosiaalitoimen tai yksityisen palveluntarjoajan tuottamia asuntoja. Asuminen voi olla tilapäistä tai pitkäaikaista, jolloin asukkaat harjoittelevat asumiseen liittyviä asioita ja taitoja, siirtyäkseen myöhemmin asumaan itsenäisesti. (Niemelä & Brandt 2008, 37-38.)

- Perhehoito

Perhehoitoa järjestetään joko tavallisessa perheessä tai ammatillisena perhehoitona. Yksityiskodissa voi olla samanaikaisesti hoidossa enintään neljä henkilöä. Tähän määrään luetaan hoitajan omat alle kouluikäiset lapset sekä muut erityistä hoitoa ja huolenpitoa vaativat henkilöt. Ammatillisessa perhehoidossa voi asua enintään seitsemän henkilöä. Perhehoidon tavoitteena on tarjota kehitysvammaisille ihmisille mahdollisimman kodinomaista asumista sekä tarjota mahdollisuutta läheisiin ihmissuhteisiin. (Niemelä & Brandt 2008, 38.)

Tarvitaan yhä yksilöllisempiä asumisratkaisuja kehitysvammaisille henkilöille. Jos asuntoa ja sen tukipalveluita tarkastellaan erillisinä asioina, voidaan yksilöllisyyttä ja joustavia asumisratkaisuja lisätä huomattavasti. Asunto voi olla normaalissa asuinympäristössä sijaitseva erillinen asunto, johon järjestetään erilaisia tukitoimia. Tässä asumismuodossa ei ole yhteisiä tiloja. Asunnon voi vuokrata vapailta asuntomarkkinoilta, kaupungilta tai säätiöltä. Sen voi myös ostaa omaksi. Erillisen asunnon voi myös jakaa kaverin/kavereiden kanssa, jolloin siitä tulee kimppa-asunto. (Ekmark, Heiniluoma, Huotari, Leino & Puranen 2011, 23-24.)

Yhteisasumiseen tarkoitettua rakennusta kutsutaan asuntolaksi (eritysrakenteinen asuntola). Siellä on asukkaille yhteiset keittiö-, oleskelu- ja/tai saniteettitilat. Varsinaisia asuinhuoneistoja ei tämän tyyppisessä asuntolassa yleensä ole. Eritysrakenteinen asuntola ei juurikaan poikkea rakennusteknisesti majoitusrakennuksesta. Asuntola on tarkoitettu yleensä erityisryhmille kuten vanhuksat ja vammaiset/kehitysvammaiset. Asuntola rakennuksia eivät ole erityisryhmille rakennetut tavalliset asuinrakennukset, joiden tilaratkaisuihin ei ole mitään poikkeavaa esim. yhteisiä tiloja. Asuntolarakennukseksi käyttötarkoitukseltaan luokitellussa rakennuksessa sijaitseva asunto luetaan normaaliksi asunnoksi silloin, kun asunnossa on huoneluku keittiö mukaan lukien suurempi kuin yksi, siellä on vähintään keittiö tai keittokomero, oma wc sekä suihku/amme tai huoneistokohtainen sauna. Asuntola-asunnot kuuluvat normaaliin asuntokantaan, kun taas asuntola-asunnot, jotka eivät täytä edellä mainittuja kriteereitä, ei ole tilastoitu asuntokantaan lainkaan. (Tilastokeskuksen www-sivut, 2018.)

Asuntoryhmässä asuvalla henkilöllä on oma erillinen asunto, kuten yksiö tai kaksio. Asukkaiden ja henkilökunnan yhteiskäytössä olevat tilat sijaitsevat lähellä ja siellä on mahdollisuus esim. seurusteluun ja yhteisruokailuun muiden asukkaiden kanssa. Henkilökunta on paikalla päivisin, iltaisin tai ympäri vuorokauden. Asuntoryhmät sijaitsevat muun asutuksen keskellä normaalissa asuinympäristössä, jossa palvelut ovat lähellä ja hyvät liikenneyhteydet ovat kaikkien saatavilla. (Ekmark ym. 2011, 24.)

Ryhmäasunto on asunto asumisyksikössä. Se voi olla erillinen asuinrakennus tai osa muuta asuinrakennusta, kuten kerrostaloa, jossa tarjotaan ryhmämuotoista asumista. Asukkaalla on siellä oma asuintila ja sen lisäksi siellä on yhteiset tilat kuten sauna,

ruokailu-, oleskelu- ja kodinhoitotilat. Henkilökunta on paikalla päivisin, iltaisin ja/tai ympäri vuorokauden. (Ekmark ym. 2011, 24-25.)

Kehitysvammaiset ihmiset itse määrittelevät hyvään asumiseen kuuluvaksi oman rauhan, mahdollisuuden vastaanottaa vieraita, mahdollisuuden seurustelusuhteeseen, palvelujen ja harrastusmahdollisuuksien läheisyyden, mahdollisuuden valita itse omat avustajat sekä oikeuden muuttaa/vaikuttaa siihen missä asuu. Keskeinen asumisen laatua selittävä tekijä on avustajien tai henkilökunnan riittävyys sekä kyky nähdä kehitysvammaisen henkilö yksilönä, joka tekee omia valintojaan. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 175.)

Kehitysvammaisen henkilö tarvitsee asuinympäristössään tilaa, sillä hän saattaa liikkua kömpelösti tai tarvita apuvälineitä. Liikkumismahdollisuuksien lisääminen mm. turhat ovet ja tarpeettomat huonekalut sekä matot poistamalla, lisätään sekä turvallisuutta että viihtyisyyttä ja samalla asuintilasta tulee seesteisempi. Usein väheksytään kehitysvammaisten ihmisten kykyä tajuta ympäristönsä ulkonäkö ja sen muutokset. Viihtyisä ympäristö, jossa on värikkäitä ja kauniita esineitä, voi auttaa esim. kehitysvammaista henkilöä luopumaan esineiden särkeemisestä. On tärkeää, että esineille on omat sijoituspaikkansa, kuten kaappitilaa vaatteille ja laatikkotilaa erilaisille tavaroille. Kodissa olisi tärkeää olla esineille pysyvät ja sellaiset säilytyspaikat, että asukas voisi löytää tarvittavat välineet itse. Tämä helpottaa arkisten askareiden sekä kotitöiden tekoa huomattavasti. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon nämä seikat silloin, jos henkilöllä on esim. näkövamma tai hahmotushäiriö. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 175.)

Asuinympäristössä tulisi kiinnittää tavallista enemmän huomiota tapaturmien ehkäisyyn esim. vaarallisia puhdistus-, pesu- ja lääkeaineita tulisi säilyttää lukituissa kaapeissa. Teräaseita tulisi säilyttää niille sopivassa paikassa ja käytön opettelu olisikin syytä aloittaa tylppäpäisillä saksilla tai veitsillä. Kodinkoneiden käyttö opetellaan yksilöllisten edellytysten mukaisesti. Tapaturmariskiä voi tarvittaessa vähentää myös yksinkertaistamalla koneiden käyttöä esim. kytkemällä tarpeettomat toiminnot pois käytöstä. Arvaamattomasti käyttäytyvän henkilön ympäristössä tulee esim. sähköhella, pistorasiat, televisio ym. varustaa jonkinlaisin suojaimein, kunnes henkilö oppii käyttämään niitä turvallisesti ja itsenäisesti. Ikkunat voidaan varustaa

turvalukoin ja suihku sekä vesihanat termostaatein. Mattojen alle voi asentaa liukuesteet tai poistaa ne jopa kokonaan. Huonekalujen tulisi olla mahdollisimman turvallisia ja tukevia. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 176.)

Asumismuodosta riippumatta asukkaat noudattavat yleensä työviikon mukaista elämänrytmiä. He käyvät päivisin erilaisin tukitoimin järjestetyssä työssä joko työ- ja päivätoimintakeskuksissa tai tavallisissa työpaikoissa. Asumispalvelut sisältävät asumisessa tarvittavan hoivan ja tuen, kuten erilaisten lähipalvelujen käytössä tarpeellisen ohjauksen, mutta ei sairaanhoito-, kuntoutus- ja opetuspalveluja. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 174.)

3.3 Osallisuus

Osallisuus on vaikea ja laaja-alainen käsite. Se voidaan määritellä monesta eri näkökulmasta ja monella eri tavalla. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan siitä puhutaan aktiivisen kansalaisuuden, aktivoinnin sekä yhdenvertaisten palvelujen hengessä. Oikeusministeriössä osallisuus nähdään ihmisoikeuksina ja demokratiana. Opetus- ja kulttuuriministeriössä taas painotetaan mahdollisuuksia ja merkityksellisyyttä. Osallisuus onkin liittymistä, kuulumista johonkin, yhteisyyttä, suhteissa olemista sekä osallistumista ja vaikuttamista johonkin. Se on vaikuttamista omiin asioihin, toimintoihin, palveluihin ja yhteisiin asioihin. (Isola ym. 2017, 3.)

Osallisuus ilmenee monin eri tavoin: päätösvaltana omassa elämässä ja mahdollisuutena säädellä omia tekemisiään sekä hallittavana ja ennakoitavana toimintaympäristönä. Se ilmenee myös vaikuttamisen prosesseissa, joissa ihminen pystyy vaikuttamaan laajemmin yhteiskunnassa esim. palveluissa sekä myös ihan paikallisesti, jolloin ihminen pystyy panostamaan yhteiseen hyvään, kokemaan merkityksellisyyttä sekä osallistumaan sosiaalisiin suhteisiin. (Isola ym. 2017, 5.)

Osallisuus toteutuu silloin, kun ihminen siirtyy kohderyhmässä olijasta, tekoja tekväksi toimijaksi. Ihminen, jonka puolesta tehdään, saa mahdollisuuden olla tekijä, joka toimii ja päättää itse. Ihminen on toimija, kun hän toimii mahdollisimman

omatoimisesti, on selvillä useista eri toimintavaihtoehdoista ja niiden seurauksista, päättää itse toimintaan ryhtymisestä sekä saattaa tarvita tukea toimijuutensa toteuttamiseen. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n www-sivut 2018.)

Syrjäytyminen/syrjäyttäminen on vastakohta osallisuudelle. Osallisuudella usein tarkoitetaan ihmisen omaa kokemusta ja tunnetta osallisuudestaan. Kehitysvammaisten ihmisten kohdalla osallisuus ei useinkaan toteudu, sillä he tyytyvät monesti osaansa oman toimijuuden, kokemusten, vaihtoehtojen sekä vaikutusmahdollisuuksien puuttuessa. Osallisuutta on tutkittu jonkin verran ja siitä on olemassa erilaisia teorioita. Kehitysvammaisten Tukiliitossa osallisuudesta ajatellaan samalla tavalla kuin Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen Sokra-hankkeessa (Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke) eli että osallisuus koostuu kolmesta eri osa-alueesta: autonomiasta, demokratiasta ja yhteisöllisyydestä. Jotta voidaan puhua osallisuuden toteutumisesta, näiden kaikkien osa-alueiden pitää toteutua. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n www-sivut 2018.)

Autonomia tarkoittaa mahdollisimman suurta itsenäisyyttä, omatoimisuutta ja sitä, että ihmisellä on taitoja ja mahdollisuuksia tehdä valintoja. Merkittävää on, että ihmisen omilla valinnoilla on myös vaikutuksia. Aito valinnanvara parantaa ja toteuttaa autonomiaa esim. siten, että ihmisellä on varaa valita itselleen sopivia palveluita ja näin ollen mahdollisuus vaikuttaa saamansa palvelun sisältöön ja laatuun. **Demokratia** tarkoittaa vaikuttamista yhteisiin asioihin sekä toimijuutta tekojen kautta yhteisissä asioissa. Toimijuus erilaisissa kansalaisraadeissa, yhdistyksissä, äänestämisen sekä neuvottelutaidot ovat demokratiaa. **Yhteisöllisyys** tarkoittaa lähiyhteisöihin liittymistä sekä yleisten palveluiden käyttämistä erityispalveluiden sijaan. Lähiyhteisöillä tarkoitetaan kaikille mahdollisia yhteisöjä kuten neuvolat, koulut, terveyspalvelut, yleiset harrastusmahdollisuudet jne. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n www-sivut 2018.)

Sosiaalinen osallisuus on myös vammaispoliittinen tavoite, jossa pyritään ulossulkemisen ja syrjinnän ehkäisemiseen arkielämän tasolla. Tämä ilmenee mm. siten, että pyritään vähentämään kehitysvammaisten ihmisten laitosasumista, suunnitellaan ja rakennetaan sellaisia asumismuotoja, joissa kehitysvammaiset ihmiset kykenisivät elämään ihmisinä muiden ihmisten joukossa. Kehitysvammapalveluja

pyritään parantamaan ja kehittämään entistä tarkoituksenmukaisemmiksi, alan työvoimapulaa halutaan parantaa ja uudistamalla alan koulutussisältöjä, asiantuntemusta lisätään. Näiden rakenteellisten muutosten myötä on tarkoitus parantaa kehitysvammaisten ihmisten osallisuutta yhteiskunnassa. Kehitysvammaisten ihmisten heikon sosiaalisen aseman parantamiseksi, on myös kansalaisaktiivisuus sekä järjestötason toiminta aktiivista. (Eriksson 2008, 176.)

Sosiaalinen osallisuus näkyy siten, kuinka paljon omatoimista toimijuutta arkeen sisältyy. Omaehtoinen toiminta sekä itsemääräämisoikeus esim. päivän kulkuun ja arjen askareisiin tekevät kehitysvammaisen ihmisen elämästä mielekästä. Onnen hetkiä tuottavat mm. metsässä liikkuminen, viihteen kuluttaminen, taiteiden harrastaminen ja luominen sekä ryhmässä tekeminen että toimiminen. Osallisuus ja onnistumisen tunteet niissä tehtävissä tai toiminnoissa, mitä muutkin ihmiset tekevät ja harrastavat, oli sitten kyseessä harrastukset, kuluttaminen tai työnteko, luovat kehitysvammaiselle ihmiselle tunteen, että kelpaa johonkin ja on osa yhteiskuntaa. (Eriksson 2008, 176.)

Osallisuus ja osallistuminen tarkoittavat lähes samaa kuin itsemääräämisoikeus ja yhdenvertaisuus. Kehitysvammaisen ihmisen osallistuminen palvelutapahtumaan merkitsee monen suuntaisen vuorovaikutuksen kehittämistä. Vaikka kehitysvammaisen ihmisen kyky osallistua vaihtelisikin, itse osallistumisen merkitys ei kuitenkaan vähene. Tärkeää asiakaslähtöisessä palvelutapahtumassa on se, että ihminen tulee kuulluksi, hänen mielipiteilleen annetaan arvoa ja häntä kuunnellaan sekä huomiodaan. Kehitysvammaisen ihmisen osallistumista palvelutapahtumaan pitäisi vahvistaa sitä kautta, että annetaan hänelle tilaa ja aikaa kertoa tarpeistaan, ilman kiirettä, ennakkoluuloja tai ennakkoasenteita. (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011, 29-31.)

Itsemääräämisoikeus tarkoittaa oikeutta päättää itse omasta elämästään ja tekemistään valinnoista. Itsemääräämisoikeuden perusta on vahva, sillä jo perustuslaissa on säädetty oikeudesta elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, turvallisuuteen sekä koskemattomuuteen. Tahdonvapaus sekä yksityiselämän suoja liittyvät hyvin kiinteästi myös itsemääräämisoikeuteen. (Suomen perustuslaki 1999/731, 6-7§, 10§.)

Kehitysvammaisen henkilön on saatava itse päättää omista asioistaan joko itsenäisesti tai tuetusti. Vähimmäisvaatimuksena on, että henkilön oma mielipide tulee selvittää kaikin käytettävissä olevin keinoin. Itsemääräämisoikeuden toteutuminen arjessa kehitysvammaisten ihmisten kohdalla on usein riippuvainen siitä, millä tavoin heille palveluja ja tukea tarjoavat organisaatiot sekä niissä työskentelevä henkilökunta toimivat. Se että ihminen uskoo omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa, on hyvinvoinnin kannalta tärkeää. Kokemus siitä, että voi itse omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, mitä itselle tapahtuu, on myöskin keskeinen ihmistä motivoiva tekijä. Ihminen ei voi hyvin, jos hän kokee, ettei hänellä ole keinoja vaikuttaa siihen mitä itselle tapahtuu. (Vernerin www-sivut 2019.)

Ongelmaksi voi muodostua se, ettei kehitysvammaisen ihminen kykene ilmaisemaan itseään siten, että muut ymmärtäisivät häntä tai että hän ei ymmärtäisi muita. Hän ei välttämättä myöskään ymmärrä mitä ympärillä tapahtuu ja miksi. Kehitysvammaiselle ihmiselle on saattanut kertyä myös kokemuksia siitä, ettei omilla mielipiteillä ole merkitystä lopputuloksen kannalta, niitä ei joko oteta vakavasti tai kuunnella ollenkaan. Tällaiset kokemukset saavat uskomaan, ettei itsellä ole mahdollisuuksia vaikuttaa siihen mitä tehdään, mitä tapahtuu tai miten toimitaan. (Vernerin www-sivut 2019.)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSMENETELMÄ

Tämän tutkimuksen tehtävänä oli selvittää minkälaisia merkityksiä kehitysvammaiset asukkaat antavat sanalle koti asuntola ympäristössä. Tutkimus haki vastausta mm. seuraaviin kysymyksiin: Kokevatko he asuntola ympäristön kodikseen ja jos eivät koe niin mikseivät? Mitä koti ylipäättensä heille merkitsee? Miten asuntolaympäristöä voisi vielä muuttaa tai parantaa, että se tuntuisi vielä enemmän kodilta? Miten asukkaiden osallisuus ja itsemääräämisoikeus näkyvät arjessa?

Tutkimusmenetelmäksi valitsin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen, sillä laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Tieto myös pyritään

hankkimaan luonnollisissa eli todellisissa tilanteissa. Tutkimusaineisto kerätään ennalta määritellyltä joukolta, tässä tapauksessa kehitysvammaisilta ihmisiltä, haastattelujen sekä havainnoinnin avulla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 164.)

Laadullisella tutkimuksella tarkastellaan merkitysten maailmaa, joka on sosiaalinen ja ihmisten välinen. Merkitykset ilmenevät suhteina ja niiden muodostamina merkityskokonaisuuksina. Merkityskokonaisuudet ilmenevät vuorostaan ihmisistä lähtöisin olevina ja ihmisiin päätyvinä tapahtumina, kuten ajatuksina, toimintana, päämäärien asettamisena ja esim. yhteiskunnan rakenteina. Tavoitteena on ihmisen omat kuvaukset omasta todellisuudestaan. Niitä asioita, joita ihminen pitää itselleen elämässään merkityksellisinä ja tärkeinä, voidaan olettaa sisältävän näissä kuvauksissa. Laadullisella tutkimuksella on mahdollista tavoittaa myös ihmisen merkitykselliseksi koettuja tapahtumaketjuja, kuten oman elämän kulkua tai omaan elämään pidemmälle jaksolle sijoittuvaa asiaa. (Vilka 2005, 97.)

Laadullisen tutkimusmenetelmän erityispiirteenä voisi todeta, että tavoitteena ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta. Tavoitteena on tutkimisen aikana muodostuneiden tulkintojen avulla näyttää esim. ihmisen toiminnasta jotakin, joka on välittömän havainnon tavoittamattomissa. Ihmisten kuvaamien kokemusten ja käsitysten avulla luodaan ikään kuin johtolankoja ja vihjeitä, joiden avulla voidaan taas tehdä tulkintoja eli ratkaista arvoituksia. Tulkinnan ja arvoituksen ratkaisemisen avulla, luodaan tutkimuksessa malleja, ohjeita, toimintaperiaatteita ja kuvauksia tulkittavasta asiasta. (Vilka 2005, 98.)

Tutkimuksen toteutin haastatteluna, esittämällä avoimia kysymyksiä valitsemilleni yksilöille tai ryhmälle, joka tässä tapauksessa oli kehitysvammaiset ihmiset. Haastattelu oli osittain myös teemahaastattelu, sillä suurin osa kysymyksistä oli etukäteen valmiiksi mietitty ja aihepiiri oli rajattu (asuntola kotina). Haastattelu soi haastateltaville enemmän vapautta vastata kysymyksiin omin sanoin sekä mahdollisti erilaisten merkitysten esilletulon paremmin. Teemat taasen autoivat minua tutkijana pysymään paremmin aiheessa. Käytännön haastattelua helpottivat taustakysymykset sekä rento jutustelu ennen varsinaisten kysymysten alkua.

Haastattelun toteutin yksilöhaastatteluna kasvoista kasvoihin. Tarkoituksena oli käyttää sekä avoimia että teemaan pohjautuvia kysymyksiä, joita voi haastattelun aikana vielä täydentää ja tarkentaa. Kaikki haastattelut tapahtuivat anonymisti, joten haastateltavia ei voi tunnistaa mistään jälkikäteen. Haastattelussa käytin nauhuria ja litteroin haastattelut auki jälkeinpäin. Lisäksi kirjoitin omia havaintojani ylös haastattelun aikana. Haastattelin niin montaa asukasta, että sain tarpeeksi kattavaa materiaalia käyttööni.

Haastattelu taas on haastattelijan ja haastateltavan välistä keskustelua ja vuorovaikutusta. Haastattelu syntyy yhteisen toiminnan tuloksena. Vuorovaikutuksen merkitys on otettava huomioon paitsi haastattelutilanteessa myös tutkimuksen muissa vaiheissa, joita ovat: haastattelun suunnittelu, tutkimusaineiston analyysi sekä tulosten raportointi. Jokainen haastattelutilanne rakentuu haastattelijan ja haastateltavan keskustelussa omanlaisekseen. Vuorovaikutusprosessin analyysi auttaa saamaan myös selville, minkä merkityksen haastateltava itse antaa vastauksilleen. Yleensä tutkija ryhtyy haastatteluun saadakseen esiin haastateltavien omia kokemuksia, näkemyksiä, puhetapaa tai tutkimaansa ilmiökenttää. Haastateltavan oletetaan siis olevan se, kenellä on eniten tietoa tutkimuksen kohteena olevasta asiasta. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 13-14.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimukseni aiheena oli Asuntola kotina. Kehitysvammaisten asukkaiden asuntolalle kotina antamat merkitykset. Tutkimukseen haastattelin yhden Porin kaupungin kehitysvammaisten asuntolan asukkaita. Asukkaat olivat minulle entuudestaan tuttuja, sillä olen työskennellyt vuosien varrella useissa Porin kaupungin kehitysvammaisten asuntoloissa. Mielestäni tästä oli enemmän hyötyä kuin haittaa, sillä itse haastattelutilanteet olivat pääosin rentoja puolin, jos toisin. Tarkoituksena oli haastatella vähintään viittä tai enimmillään kymmentä asukasta. Haastattelin lopulta seitsemää asukasta, sillä koin, että tällä määrällä sain tarpeeksi kattavaa tietoa siitä aiheesta, mitä lähdin hakemaan.

Haastateltavien iät vaihtelivat 22 – 71 ikävuoden välillä. Keski-ikä oli 48,7 vuotta. Haastateltavista kolme oli naisia ja neljä miehiä. Naisten keski-ikä oli 44,6 vuotta ja miesten 51,7 vuotta. Haastateltavista neljä olivat sellaisia, jotka asuivat nyt ensimmäistä kertaa vakituisesti asuntolassa. Muut kolme olivat asuneet muissakin asuntoloissa jo aiemmin. Haastateltavista lähes kaikki olivat omatoimisia jollakin tasolla ja itsenäisesti liikkuvia, joskin kaikki tarvitsivat tukea ja opastusta mm. hygieniasta huolehtimisessa, raha-asioissa, sosiaalisissa suhteissa jne. Kaikki olivat normaalisti kommunikoivia. Yksi haastateltavista oli enemmän tukea ja apua tarvitseva esim. pukeutumisessa, peseytymisessä jne. sillä hän käytti pyörätuolia.

Haastattelut suoritettiin kesän 2018 aikana ja ne toteutettiin kaikki haastateltavien kodeissa. Haastattelin aina yhtä asukasta kerrallaan ja haastattelut alkoivat aluksi rennosti jutellen niitä näitä ja sitten etukäteen mietittyä haastattelurunkoa läpikäyden. Kysymykset olivat kaikille samat mutta kysymysten järjestys saattoi hieman vaihdella, johtuen lähinnä siitä, että haastateltava saattoi jo edeltävän kysymyksen aikana vastata johonkin tulevaan kysymykseen. Haastattelujen kesto vaihteli tunnista puoleentoista tuntiin. Haastattelut nauhoitettiin pienelle nauhurille ja lisäksi kirjoitin pieniä huomautuksia/havaintoja tarvittaessa paperille. Nauhoittaminen oli siitä kätevää, ettei haastattelijan huomio liiaksi herpaantunut pois haastattelusta/haastateltavasta. Lisäksi oli helpompaa jälkeenpäin kuunnella äänityksiä nauhalta ja palata johonkin tiettyyn kohtaan/henkilöön useampaankin kertaan. Kukaan haastateltavista ei vastustanut nauhoitusta millään tavalla.

Kaikki haastattelut tapahtuivat anonymisti ja kerroin jokaiselle haastateltavalle etukäteen mitä tulee tapahtumaan ja miten toimitaan. Jokainen haastateltava allekirjoitti lupalapun, jossa antoivat luvan haastattelun tekemiseen ja äänitteiden käyttämiseen. Kerroin myös, että jokaisella on oikeus muuttaa mieltään haastattelun suhteen tai että haastattelua voidaan vielä muokata jälkeenkin päin, jos siltä tuntuu, että haluaa lisätä tai poistaa jotakin. Näin ei kuitenkaan tapahtunut kenenkään kohdalla.

5.1 Aineiston purku

Aineiston purku ja litterointi aloitettiin heti haastattelujen jälkeen syksyllä 2018. Nauhoilta litteroitiin puheen lisäksi tauot, huudahdukset ym. äännähdykset, naurut ja itkut. Joidenkin haastateltavien kohdalla puhe eteni vauhdilla, välillä jopa liikaa rönsyillen ja menen vähän sivuraiteille aiheesta mutta palautin puheen takaisin aiheeseen varsin jämäkästi. Toisilla puhe oli kovin vähäsanaista, joten jouduin hieman ns. lypsämään vastauksia. Tämä johtui varmasti jännityksestä. Joitakin kysymyksiä jouduin uudelleen muotoilemaan/tarkentamaan, sillä ne eivät aina ihan sellaisenaan avautuneet haastateltavalle. Aineiston litterointi oli hidasta mutta antoisaa. Kuuntelin nauhoitukset läpi pariin otteeseen ennen litterointia. Tämän tarkoituksena oli palauttaa paremmin omaan mieleeni alkupään haastattelut sekä sellaiset asiat/puheet, jotka olivat menneet itse haastattelu tilanteessa kenties ohi korvien. Litteroitavaa aineistoa tuli loppujen lopuksi 48 sivua.

5.2 Aineiston analyysi

Aloitin aineiston analyysin lukemalla litteroimani haastattelut läpi kahdesti. Lukiessani tein kynällä merkintöjä/muistiinpanoja sekä alleviivasin erivärisillä tusseilla vastausten pääkohtia. Pidin myös ns. tukkimiehen päiväkirjaa eli merkkasin pystyviivoilla kunkin kysymyksen kohdalle, kuinka moni haastateltavista oli samaa mieltä tai vastannut samalla tavalla ja kuinka moni taas oli eri mieltä tai vastannut jotenkin eri tavalla. Näistä kokosin tiivistelmän erilliselle paperille. Joidenkin haastateltavien vastaukset olivat ajoittain aika suppeita ja siksi jouduinkin turvautumaan vastausten tulkitsemisessa oman työkokemukseni tuomaan ymmärrykseen asioista.

Haastatteluaineiston analysoinnin toteutin käyttämällä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysilla saadaan mahdollisesti uutta tietoa, uusia näkemyksiä tutkittavasta kohteesta sekä lisäksi esiin voi nousta piileviä tosiasioita. Näin saadaan aikaiseksi tiivistetty ja yleinen kuva. (Anttila 2006, 292.) Prosessina sisällönanalyysi kulkee

pelkistämisen, luokittelun ja yleiskäsitteiden kautta ja päättyy tutkimustulosten esittämiseen. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 111-118.)

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset

Laadullinen tutkimusprosessi on pitkälti tutkijan omaan tulkintaan, intuitioon sekä yhdistämis- ja luokittamisvalmiuksiin perustuvaa tutkimusta. Samasta aineistosta voi siis tehdä monenlaisia päätelmiä, jopa toisiinsa nähden ristiriitaisia. (Metsämuuronen 2006, 82.) Tämän tutkimusprosessin aikana, olenkin pyrkinyt tiedostamaan omia ennakoasenteitani ja odotuksiani sekä pyrkinyt tiedostamaan niiden vaikutukset tutkimuksen tuloksiin ja tulkintaan.

Laadullisessa tutkimuksessa ei vastausten määrällä ole samanlaista merkitystä kuin määrällisessä tutkimuksessa. Itse haastattelin seitsemää asukasta ja koin, että tämä oli riittävä määrä, sillä mitään uusia näkökulmia aiheeseen ei enää syntynyt ja samat asiat alkoivat toistua haastateltavien puheissa.

Kaikki haastattelut nauhoitettiin. Tämä antoi minulle mahdollisuuden palata johonkin haastattelutilanteeseen uudelleen, jos vaikka halusin tarkistaa jonkin asian tai käyttää nauhoitusta muistiapuna. Uudelleen kuuntelut toivat esiin aina jotain uutta, mitä en itse haastattelu tilanteessa välttämättä huomionnut esim. haastateltavan epäroinnit vastausten antamisessa, kiusalliset hiljaiset hetket jne. Nauhurin käyttö oli mielestäni näin ollen luotettavampaa ja monipuolisempaa kuin pelkkä asioiden kirjoittaminen ylös. Haastatteluja litteroidessani eli auki kirjoittaessani käytin koko ajan samaa menetelmää eli kirjoitin puhutun sanasta sanaan ylös taukoineen, äänenpainoineen jne.

Tunsin haastateltavat etukäteen, joten tämä herätti heissä varmaan jonkinlaista luottamusta minua kohtaan. Itse haastattelutkin olivat joidenkin kohdalla enemmänkin tuttavallista jutustelua kuin jäykkää haastattelua. Kerroin kaikille haastateltaville koko ajan mitä tulee tapahtumaan ja mihin haastattelumateriaalia käytetään. Kerroin myös, että haastattelut tapahtuvat nimettömästi eikä heitä voida mistään tunnistaa jälkepäin. Kerroin myös, että nauhoitukset tuhotaan, kun kaikki haastattelut on saatu

puhtaaksi kirjoitettua. Selvensin myös, että jokaisella on oikeus muuttaa/tarkentaa vielä vastauksiaan tai jopa perua osallistumisensa, jos siltä tuntuu. Minuun voisi ottaa yhteyttä koska tahansa asian tiimoilta.

Pyysin opinnäytetyöhöni kirjallisen luvan Porin kaupungin perusturvalta, jonka vammaispalveluissa itsekkin työskentelen. Sain luvan haastatella yhden valitsemani asuntolan asukkaita mutta toivomus oli, ettei asukkaita tai asuntolaa mainittaisi nimeltä tai siten, että niitä voitaisiin mistään tunnistaa. Tämä sopi minulle erittäin hyvin. Lisäksi pyysin jokaiselta haastateltavalta erikseen kirjallisen haastatteluluvan, jonka me molemmat osapuolet allekirjoitimme. Molemmille osapuolille jäi myös oma kopio luvasta.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Asumisen historia

Haastateltavista neljä asui nyt ensimmäistä kertaa vakituisesti asuntolassa. Kolmella muulla asukkaalla oli pitkä asumishistoria toisessa asuntolassa tai laitoksessa. Haastateltavista yksi oli käyttänyt tilapäisasumista useissa eri asuntoloissa ennen kuin muutti vakituisesti tähän asuntolaan asumaan. Kaikki haastateltavat olivat asuneet ensin lapsuudenkodeissaan. Kaksi heistä oli asunut jossain vaiheessa perhe/ryhmäkodissa. Neljä heistä oli asunut myös vuokra asunnoissa joko yksin tai jonkun perheenjäsenenensä kanssa.

Nykyisessä asuntolassa oli haastateltavista kolme asunut yli kymmenen vuotta, kaksi asunut alle neljä vuotta ja kaksi asunut alle kaksi vuotta. Syitä miksi he olivat juuri tähän nykyiseen asuntolaan muuttaneet: neljällä oma henkinen ja fyysinen vointi olivat vuosien varrella sen verran huonontuneet, etteivät he olisi pärjänneet enää entisissä asumispaikoissaan. Kolme muuta olivat muuttaneet siksi, että oli aika itsenäistyä eikä juuri sillä hetkellä ollut muissa asuntoloissa vapaita paikkoja tai että lapsuudenperhe asui juuri tämän asuntolan lähellä.

Jokaisella haastateltavalla oli elossa olevia perheenjäseniä, läheisiä tai sukulaisia. Jokaisen välit olivat omasta mielestään hyvät ja lämpimät omiin läheisiinsä. Haastateltavista viisi oli yhteydessä läheisiinsä säännöllisesti kuukausittain, viikoittain tai jopa päivittäin, kun taas kaksi heistä oli tekemisissä harvemmin läheistensä kanssa.

6.2 Kodin sisältö ja merkitys

Kysymykseen, mitä tulee mieleen sanasta koti ja millainen paikka se koti on, tuli monenlaisia vastauksia mm. mukava/viihtyisä paikka, jossa pääsee hyvin kulkemaan. Turvallinen paikka, jossa on hyvä olla ja jossa on oma tila, oma rauha, omat tavarat kuten kahvinkeitin, radio, tv, kännykkä sekä omat henkilökohtaiset esineet, valokuvat ja julisteet/taulut. Paikka, jossa kunnioitetaan ja autetaan tarvittaessa. Paikka, jossa saa vaatetta ylleen, ruokaa syödäkseen sekä mahdollisuuden käydä töissä ja harrastuksissa. Kaikki haastateltavat olivat myös sitä mieltä, että kodista tekee kodin ne ihmiset, jotka siellä asuvat. Myös oma wc, ikkuna ja oma ovi, jonka saa tarvittaessa lukkoon, koettiin tärkeiksi kodissa. Haastateltavista kaksi, pitivät hoitajia perheenjäseninä, muut neljä suhtautuivat heihin kavereina ja vain yksi ajatteli hoitajia työntekijöinä.

Suhtautuminen hoitajiin tällä tavalla saattaa johtua siitä, että osa hoitajista on ollut talossa yhtä pitkään kuin pisimpään siellä asuneet asukkaatkin. Heidän välilleen on vuosien saatossa syntynyt lämmin ja luottamuksellinen suhde. Myös omahoitaja/omatiimi malli on saattanut lähentää joidenkin asukkaiden ja hoitajien suhdetta tiiviin yhteistyön ja henkilökohtaisten asioiden hoidon kautta. Myös hyvät ja toimivat suhteet asukkaiden omaisten kanssa ovat saattaneet vaikuttaa tähän, että hoitajia pidetään enemmänkin kavereina ja perheenjäseninä kuin vain asuntolan työntekijöinä. Hoitajia myös nähdään ehkä enemmän kuin joitakin omia perheenjäseniä tai sukulaisia ja heidän kanssaan vietetään aikaa melkein kellon ympäri.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että kodissa saa näyttää tunteitaan kuten iloa ja surua. Neljä heistä kuitenkin oli sitä mieltä, että kielteisiä tunteita kuten vihaa ja

kiukkua, ei saa näyttää. Tämä jäi minua vaivaamaan ja pohdiskelinkin pitkään, että mistä tämä mahtaisi johtua. Tulin siihen tulokseen, että negatiivisia tunteita on monesti vaikeampi käsitellä kuin positiivisia tunteita. Pelätään omia ja muiden reaktioita, pelätään niitä tuntemuksia, joita esim. toisen viha aiheuttaa omassa kehossa kuten ahdistus, suru, inho jne. Monesti viha voi johtaa aggressiivisiin tunteenpurkauksiin ja tilanteisiin, jotka koetaan uhkana tai vaarana itselle, muille tai ympäristölle. Asuntolassa hoitajien tehtävänä on suojella ja turvata asukkaita. Monesti vihainen asukas, joka vielä käyttäytyy uhkaavasti tai aggressiivisesti, ohjataan omaan huoneeseensa rauhoittumaan. Tällöin asukkaalle saattaa tulla tunne, ettei vihan näyttäminen ole sallittua vaan siinä on jotain väärää ja häpeällistä. Varsinkin jos asukas kokee jäävänsä yksin tuntemuksiensa kanssa. Tämä vihan tunne ja mikä sen aiheutti, pitäisi aina käsitellä asukkaan kanssa, kun tilanne on jälleen rauhoittunut.

Kysymykseen, mitä kodissa tehdään, vastattiin: kotihommia kuten siivous, pyykinpesu, ruuanlaitto ja tiskaus. Katsellaan tv:tä, seurustellaan muiden kanssa, pelataan erilaisia pelejä kuten korttia tai lautapelejä. Käydään saunassa, ulkoillaan, harrastetaan ja käydään töissä. Käydään yhdessä retkillä ja erilaisissa tapahtumissa. Nukutaan ja rentoudutaan. Vastaukset olivat aika yksimielisiä ja samansuuntaisia.

Kysymykseen tuntuuko tämä asuntola sinusta kodilta ja jos ei tunnu, niin miksi ei tunnu, vastattiin: yksi oli sitä mieltä, että tuntuu kodilta, kolme oli sitä mieltä, että tuntuu joskus ja kolme oli sitä mieltä, että ei tunnu kodilta. Syitä miksi tuntui kodilta, olivat seuraavanlaisia: täällä on rauhallista, rauhallisempaa kuin edellisessä paikassa. Saa myös kulkea vapaammin kuin edellisessä paikassa. Täällä on oma huone ja oma rauha, edellisessä paikassa yksi haastateltavista joutui jakamaan huoneensa toisen asukkaan kanssa. Täällä on turvallista asua koska apua on aina saatavissa henkilökunnalta mihin vuorokauden aikaan tahansa. Asuntolan sijainti ja kulkuyhteydet koettiin myös yhden haastateltavan osalta paremmiksi kuin edellisessä paikassa. Täällä on aina seuraa ja kavereita jos niin haluaa.

Syitä miksi ei asuntola tuntunut kodilta: Joskus liian kova meteli ja liikaa hälinää yhteisissä tiloissa. Asuntolassa liikaa sääntöjä ja rajoituksia. Hoitajat määräävät ja komentelevat liikaa. Asuntolassa yhteiset säännöt, joita pitäisi noudattaa vaikkei niin

haluaisikaan tehdä. Ei ole tyttö/poikaystävää. Ei ole ystäviä tai tarpeeksi mielenkiintoisia harrastuksia. Ei saa liikkua vapaasti.

Syitä siihen miksi asuntola voi toisille tuntua kodilta ja toisille taas ei, voisi olla: osa haastateltavista asui nyt ensimmäistä kertaa asuntolassa vakituisesti. Heillä ei siis ole kokemuspohjaa tällaisesta asumismuodosta kuin niillä, jotka ovat jo asuneet muissakin asuntoloissa. Eivätkä näin ollen ehkä ole vielä sopeutuneet niin hyvin tähän asumismuotoon. Myös sillä saattoi olla vaikutusta, että vanhimmat asukkaat ovat sitä ikäpolvea, jotka jo hyvin nuorina tai jopa lapsina siirrettiin asumaan ensin laitoksiin ja sieltä sitten myöhemmin asuntoloihin. Nuoremmilla tätä laitosasumiskokemusta ei ollut, sillä suurin osa heistä oli asunut lapsuudenperheissään lähes aikuisikään asti. Myös sillä saattoi olla vaikutusta, että onko asukas itse tehnyt muuttopäätöksen ja onko hän itse saanut vaikuttaa siihen, milloin ja minne hän muuttaa. Yleensä juuri nämä olivat tyytyväisempiä asuinpaikkaansa ja sillä oli vaikutusta siihen, että he kokivat asuntolan kodikseen. Joillekin asukkaille taas asuinpaikan vaihto oli parannus parempaan ja toisille taas ehkä askel huonompaan suuntaan. Tästä kertoi mielestäni se, että osa esim. koki saavansa nyt tässä asuntolassa enemmän vapauksia kuin edellisessä paikassa kun taas toiset kokivat, että tässä paikassa heitä rajoitetaan enemmän kuin edellisessä.

Ristiriitä siinä, että osa vastasi, että saa liikkua vapaasti ja osa taas vastasi, että ei saa liikkua vapaasti voi johtua siitä, että toiset asukkaat ovat henkisesti ja fyysisesti sen tasoisia, että pystyvät omatoimisesti liikkumaan ja kulkemaan asuntolan ulkopuolella esim. eksymättä. He osaavat käyttää esim. polkupyörää ja julkisia liikennevälineitä. He voivat olla sillä tavalla luotettavia, että osaavat suunnistaa oikeisiin paikkoihin ja mennä sinne, minne oli tarkoituskin mennä, tunnistavat ajankulun ja osaavat kellonajat. He osaavat ehkä paremmin tunnistaa esim. rahan arvon ja tehdä sen suhteen itsenäisiä päätöksiä ja ostoksia.

Syitä miksi toiset asukkaat eivät saa liikkua niin vapaasti, voisi olla: fyysinen este esim. asukas liikkuu pyörätuolilla itse rullaten, joten kovin pitkälle ei tällöin pysty/jaksa lähteä. Myös fyysinen sairaus esim. huono kuulo, näkö tai kommunikaatio vaikeudet saattavat vaikuttaa siihen, ettei asukas voi liikkua niin itsenäisesti kuin haluaisi. Joillakin asukkailla saattaa myös olla sopimatonta käyttäytymistä ja puhetta

ihmisten ilmoilla tai jopa toisten ihmisten ahdistelua esim. liiallisella tuttavallisuudellaan ja siksi heidän kulkemistaan on ehkä täytynyt hieman rajoittaa. Myös turvallisuus seikat saattavat vaikuttaa tähän sillä, osalla ei välttämättä ole mitään käsitystä ajankulusta eivätkä he tunnista kellonaikoja. He saattavat myös eksyä tai harhailla milloin, minnekin koska eivät osaa välttämättä suunnistaa niin hyvin asuntolan ja sen pihapiirin ulkopuolella. He eivät välttämättä osaa varoa myöskään muuta liikennettä.

Kysymykseen kutsutko tätä paikkaa missä nyt asut, kodiksi vai asuntolaksi vastattiin: kolme haastateltavaa kutsui paikkaa kodiksi, kolme asuntolaksi ja yksi käytti puheissaan asuntolan nimeä. Kysymykseen millä nimellä hoitajat tätä paikkaa kutsuvat puheissaan, vastattiin: kolme haastateltavaa oli sitä mieltä, että hoitajat puhuvat kodista, kolme taas sitä mieltä, että puhuvat asuntolasta ja yksi oli taas sitä mieltä, että käytetään asuntolan nimeä. Kysymykseen, että millä nimellä asukkaiden läheiset kutsuvat tätä paikkaa, vastattiin: vain yksi oli sitä mieltä, että läheiset puhuvat kodista, vain yksi oli myös sitä mieltä, että puhutaan asuntolasta ja viisi oli sitä mieltä, että läheiset käyttävät puheissaan mieluiten/eniten asuntolan omaa nimeä.

Syitä siihen, miksei asukkaat kutsu paikkaa kodiksi, hieman jo avattiin edellisessä kysymyksessä. Ehkä he eivät ole sopeutuneet tai kotiutuneet vielä tähän paikkaan tarpeeksi hyvin, kutsuakseen sitä kodiksi. Tai ehkä asuntola on pinta-alaltaan niin iso, ettei se siksi tunnu tarpeeksi kodilta. Oma huone voi tuntua enemmän kodilta kuin koko asuntola koska on pienempi ja intiimimpi paikka. Myös muiden puhe paikasta on saattanut vaikuttaa heidän mielipiteeseensä asiasta. Syitä miksei taas hoitajat ja asukkaiden läheiset kutsu paikkaa kodiksi saattaisi olla seuraavanlaisia: hoitajat ajattelevat ehkä liikaa paikkaa heidän työpaikkanaan eivätkä näin ollen aina muista, että työskennellään toisten kodissa. Asukkaiden läheiset taas voivat mieltää jonkin muun paikan enemmän asukkaiden kodiksi esim. lapsuudenkodin, jossa on asuttu aikoinaan yhdessä.

Läheisillä voi myös olla vaikeuksia hyväksyä kehitysvammaisen läheisen itsenäistymistä. Myös läheisten mielestä paikka saattaa tuntua enemmän asuntolalta kuin kodilta sen suuren pinta-alan vuoksi. Hoitajat ja asukkaiden läheiset voivat myös ajattele mattomuuttaan puhua paikasta asuntolana tai asuntolan nimellä. He eivät ehkä

ymmärrä tarpeeksi hyvin sitä, mikä merkitys on sillä sanamuodolla, jota tässäkin asia yhteydessä käytetään. Mitä enemmän puhuttaisiin kodista, sitä enemmän ehkä omat ja asukkaidenkin mielikuvat paikasta muuttuisivat kodinomaisempaan suuntaan, myös puheissa.

Kysymykseen mitä täällä voitaisiin tehdä, että teistä asukkaista tuntuisi täällä asuminen vielä enemmän kodilta, tuli seuraavanlaisia kehittämideoita: ei mitään, olen tyytyväinen näinkin. Toivottiin uusia huonekaluja, mattoja ja verhoja, sillä suurin osa niistä on ollut jo asuntolan alkuajoista lähtien tai sitten niitä on haalittu milloin mistäkin lahjoituksina. Toivottiin yhteistä ja kiireetöntä yhdessäoloa ja tekemistä esim. elokuva, karaoke ja peli-iltoja. Toivottiin joskus kahdenkeskistä aikaa hoitajan kanssa esim. elokuvissa käyntiä tai ulkona syömistä sekä sitä, että hoitajalla olisi aikaa vain minulle. Olisi aikaa kunnolla kuunnella mitä minulla on sanottavana ja mitä toiveita ja tarpeita minulla on. Toivottiin, että enemmän kuunneltaisiin asukkaiden mielipiteitä ja että heitä otettaisiin enemmän päätöksentekoon mukaan. Toivottiin, että saataisiin itse päättää enemmän pienemmistäkin asioista.

Toivottiin omaa autoa asuntolalle, jotta päästäisiin paremmin kulkemaan ja hoitamaan asioita sekä lähtemään erilaisille retkille yhdessä. Muutama toivoi saavansa enemmän ruokaa sekä kahvia. Myös yön yli retkiä kaivattiin ja vähemmän sääntöjä. Toivottiin myös enemmän yhteistyötä eri asuntoloiden kesken esim. vierailuja, yhteisiä juhlia, retkiä jne. Enemmän kaivattiin ihan vaan hoitajien läsnäoloa ja yhdessä istuskelua sekä päiväntapahtumista jutustelua. Yksi haastateltava toivoi myös, että joskus viikonloppuna olisi aamusauna iltasaunan sijaan.

Kysymykseen onko täällä tarpeeksi järjestettyä toimintaa, vastattiin: neljä haastateltavaa oli sitä mieltä, että on ihan sopivasti toimintaa, kolme oli sitä mieltä, että on liian vähän ja vain yksi oli sitä mieltä, että toimintaa on liikaakin. Mitä sitten kaivattiin lisää: omaa autoa talolle, että päästäisiin kulkemaan helpommin, enemmän yhteisiä talkoo hommia esim. ulkona, enemmän yhdessä tekemistä esim. leipomista ja ruuanlaittoa, enemmän valinnanmahdollisuuksia harrastuksiin sekä sitä, että saisi vapaammin ja omatoimisemmin kulkea asuntolan ulkopuolella.

Kysymykseen asuntola asumisen hyvistä ja huonoista puolista vastattiin: eniten ääniä hyvistä puolista sai seuraavat asiat: pääsee yhteisille retkille, on kavereita, on turvallista ja saa tukea ja apua aina, oma huone ja oma rauha. Hajaääniä saivat seuraavanlaiset asiat: jää enemmän rahaa omaan käyttöön, kun hoitajat säännöstelee, saa joka päivä lämpimän ruuan, saa jutella tarvittaessa yölläkin jonkun kanssa, kun yökkö valvoo sekä oma avain, jolla saa huoneensa tarvittaessa lukkoon. Huonoista puolista eniten ääniä saivat seuraavat asiat: joskus liian kova meteli, joskus liikaa riitelyä asukkaiden kesken, paljon sääntöjä, joskus harmittaa se, kun yhteisissä tiloissa ei saa telkkarista katsoa mitä haluaa, vaan mennään enemmistön mukaan. Hajaääniä saivat seuraavanlaiset asiat: ei omaa rauhaa, ei saa kulkea vapaasti, kontrolloidaan liikaa sekä hoitajat ovat joskus huonolla tuulella.

Kysymykseen millainen olisi unelmiesi koti vastattiin: kaksi haastateltavista oli sitä mieltä, että tämä on hyvä paikka, en kaipaa mitään muuta. Viisi haastateltavista haluaisi asua omassa kodissa esim. omakotitalossa, kerrostalossa tai puutalossa, jossa olisi oma piha ja puutarha, jossa olisi paljon kukkia, marjapensaita ja omenapuita. Yksi heistä kaipasi omaa rauhaa ja hiljaisuutta. Yksi heistä haluaisi oman lemmikin, kissan tai koiran. Yksi taas haluaisi uima-altaan omalle pihalle, ulkokuusiin sekä korkean aidan oman talon ympärille. Myös itse valitsemista huonekaluista, esineistä ja elektroniikasta haaveiltiin. Kolme haaveili värikkästä kodista, kun taas kaksi oli sitä mieltä, että valkoista pitää olla seiniä, kattoa, lattiaa ja huonekaluja myöten. Yksi haaveili siitä, että talossa voisi asua muitakin esim. tyttöystävä ja muita ystäviä. Olisi iso talo, jossa voisi käydä paljon vieraita. Siellä laulettaisiin ja pappikin kävisi joskus kylässä. Lopuksi yksi haastateltavista, joka aluksi oli ihan tyytyväinen nykyiseen asuinpaikkaansa eikä kaivannut mitään, totesi, että haluaisi vielä joskus asua Norjassa koska maisemat ovat siellä niin mahtavat.

6.3 Asukkaiden itsemääräämisoikeus ja osallisuus

Kysymykseen tiedätkö mitä itsemääräämisoikeus tarkoittaa, vastattiin: neljä haastateltavista ei tiennyt mitä se tarkoittaa, kaksi haastateltavista oli sanan itsemääräämisoikeus kuullut joskus muttei muistanut mitä se tarkoittaa ja vain yksi

tiesi mitä se tarkoittaa ja osasi sen myös kertoa. Hän kertoi asiasta näin: itsemääräämisoikeus tarkoittaa sitä, ettei ole pakko tehdä mitään mitä ei itse halua. Voi päättää itse omista asioistaan, tekemisistään ja siitä, mitä itse ostaa. Voi viettää itsenäistä elämää eikä kukaan sekaannu minun asioihini. Se tarkoittaa sitä, että on mahdollisuus vaikuttaa asioihin ja on oikeus omaan mielipiteeseen. Yksi haastateltavista, joka oli sanan kuullut, kertoi asiasta näin: itsemääräämisoikeus on sitä, että on varma asioistaan ja tunteistaan, muttei halua kertoa muille kaikkea.

Olin oikeastaan itse aika hämmästynyt, ettei tämän useampi tiennyt mitä itsemääräämisoikeus tarkoittaa. Onhan se tänä päivänä kuitenkin ollut valtakunnallisestikin lähes joka mediassa tapetilla ainakin jonkin verran. Haastateltavista viisi käy vielä työtoiminnoissa, joten olisin luullut, että siellä ainakin olisi asiasta keskusteltu ja miksei itse asuntolassakin. Tai on toki voitu keskustellakin mutta eikö sitten ole jäänyt mieleen tai pidetty niin tärkeänä asiana kuitenkaan. Tulevaisuutta ajatellen, asuntolan henkilökunta voisi ottaa tästä kopin ja keskustella aiheesta esim. asukaspalavereissa.

Kysymykseen mistä asioista saat itse päättää tuli seuraavanlaisia vastauksia: siitä mitä puen päälleni, mitä juomaa juon ruuan kanssa, raha-asioista siinä määrin, että mitä ostan viikkorahoillani, oman huoneen sisustuksesta sekä kavereistani. Jonkin verran sai päättää: puhtaudesta, harrastuksista ja liikkumisesta. Ei saa päättää: mitä syön ja kuinka paljon, sillä ruoka tulee valmiina keuhkeittiolta ja annoskoot on valmiiksi määriteltä. Työpaikkaa ei ole saanut päättää, sillä se on valmiiksi määrätty jossakin, että mihin kukakin menee.

Vastaukset olivat aika tyypillisiä mielestäni asuntola asumisessa. Monesti asukkaat saavat itse päättää ns. pienemmistä asioista kuten esim. pukeutuminen. Henkilökunta ainoastaan ohjeistaa ja neuvo säänmukaisessa pukeutumisessa. Siitä mitä ruokaa kulloinkin syödään ei saa päättää, sillä ruoka tulee tosiaan kaupungin keuhkeittiolta valmiina. Ruokajuoman saa itse päättää ja valita ruokailujen yhteydessä. Omassa työpaikassani on otettu käytäntö, että kerran kuussa asukkaat saavat itse suunnitella ja valmistaa ruuat mitä sinä päivänä syövät yhdessä. Huoneensa sisustuksesta asukkaat saavat yleensä itse päättää tai ainakin heidän mielipiteitään kuunnellaan hankintoja tehtäessä. Kavereista saavat itse päättää ketä tapailevat ja harvemmin niistä ainakaan

omassa työssäni on tullut mitään sanomista. Viikkorahoillaan asukkaat saavat ostaa kutakuinkin mitä haluavat mutta muista raha-asioista huolehtivat hoitajat, läheiset jos ovat asukkaan edunvalvojina tai yleinen edunvalvoja.

Puhtaudesta tulee usein kiistaa asukkaiden ja henkilökunnan kesken. On niitä asukkaita, jotka eivät kävisi ilman patistamista ollenkaan esim. pesuilla tai vaihtaisi puhtaita vaatteita ja sitten on niitä asukkaita, jotka kävisivät pesuilla liiankin usein ja vaihtaisivat vaatteita monta kertaa päivässä. Myös esim. parranajosta ja hampaiden pesuista ollaan usein eri mieltä ja siitä voiko likaisia vaatteita piilottaa puhtaiden joukkoon vaatekaappiin tai että voiko likapyykkikorista ottaa likaisia vaatteita takaisin käyttöön. Harrastuksista aika moni saa päättää itse, sillä valinnanmahdollisuuksia on enemmän tarjolla tänä päivänä kuin ennen, myös erityisryhmille. Joskus olisi kuitenkin halua harrastaa jotain sellaista, johon ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia joko taloudellisesti tai siksi ettei sellaista mieluista harrastusta ole tarjolla juuri kehitysvammaisille ihmisille. Liikkumisesta oli jo aiemminkin puhe eli toisille se on vapaampaa kuin toisille. Työpaikkojaan tai päivätoimintapaikkojaan asukkaat eivät saa itse päättää, sillä paikoista päättää yleensä työtoimintojen henkilökunta tai sitten vammaispalvelutoimistossa työtoimintojen esimies tai nämä molemmat tahot yhdessä. Tähän vaikuttaa myös logistiikka-asiat eli miten työkuljetukset saadaan hoidetuksi parhaiten ja ehkä sujuvammin.

Kysymykseen missä haluaisit asua mieluiten, jos saisit itse päättää, vastattiin: kaksi haastateltavista oli sitä mieltä, että tämä nykyinen asuinpaikka on ihan hyvä. Mihin sitä kotoaan lähtisi. Kolme oli sitä mieltä, että jossakin toisessa asuntolassa voisi olla mukavampaa asua. Kaksi oli sitä mieltä, että voisivat asua mieluiten jossakin tuetussa asunnossa tai jopa omassa vuokra-asunnossa.

Kysymykseen miten osallistut tai miten pystyt vaikuttamaan asuntolan toimintaan, vastattiin: joka viikko saan osallistua ja suunnitella seuraavan viikon ohjelman eli mitä haluan tehdä ja mihin haluan osallistua. Lähes joka päivä osallistun asuntolan yhteisiin kotitöihin jollakin tavalla tai huolehdin oman huoneeni tai yhteisten tilojen siisteydestä ja viihtyvyydestä. Kerran kuukaudessa on asukaspalaveri, johon osallistumalla voin kertoa toiveistani tai kertoa mielipiteeni asioista, jotka koskettavat minua. Osallistun

myös yhteisten asioiden päätöksentekoon. Ostosreissuilla saan päättää ja vaikuttaa mitä vaatteita, huonekaluja ym. minulle ostetaan.

Kehitysvammaisille ihmisille on tärkeää, että he saavat osallistua omien ja yhteistenkin asioiden päätöksentekoon. Tällä tavalla he kokevat olevansa osa suurempaa yhteisöä, jossa myös vaikutusmahdollisuudet ovat näin ollen paremmat. Osallistuessaan yhteisille retkille, harrastuksiin tai raha-asioita hoitaessaan he saavat kokemuksen kuluttajana toimimisesta sekä siitä, mitä on olla ainakin hetken kuin yksi muista.

6.4 Yhteenveto tuloksista

Haastateltavien vastauksista oli luettavissa, että koti merkitsi heille paikkaa, jossa on hyvä olla, viihtyisät tilat, aina juttuseuraa sekä yhteisesti sovitut säännöt ja rajat. Siellä on turvallista, sillä henkilökuntaa on aina paikalla ja apua ja tukea saa tarvittaessa. Tärkeiksi koettiin myös oma tila, rauha, omat rakkaat tavarat ja valokuvat. Myös kotityöt ja päivärytmi koettiin tärkeiksi. Päällimmäiseksi nousi kuitenkin ajatus, että kodista tekee kodin ne asukkaat, jotka siellä asuvat. Näin ollen voisi päätellä, että KOTA ry:n arjenhallintamallin mukaisesti kaikki neljä osa-aluetta (fyysinen ja sisäinen koti, kodin vuorovaikutus sekä kodinhallinta) koettiin tärkeiksi.

Haastateltavista vain yksi oli sitä mieltä, että koki asuntolan kodikseen. Kolme oli sitä mieltä, ettei kokenut sitä kodikseen ja kolme oli sitä mieltä, että koki joskus. Tästä voisi päätellä, että enemmistö oli sitä mieltä, ettei kokenut asuntolaa kodikseen. Syitä tähän oli monia kuten kova meteli asuntolassa, liikaa sääntöjä ja rajoituksia sekä hoitajat määräävät ja päättävät liikaa asioista. Tästä päästäänkin siihen seikkaan, josta jo opinnäytetyön alussa kirjoitin eli hoitajat eivät huomioi asukkaiden osallisuutta ja itsemääräämisoikeutta tarpeeksi. Liian usein hoitajat luulevat tietävänsä mitä asukkaat haluavat, kysymättä kuitenkaan heiltä itseltään. Helposti hoitajat käyttävät ns. laitosvaltaa eli perustelevat ja oikeuttavat tekojaan/toimiaan sillä, että nämä kuuluvat tämän talon tapoihin/sääntöihin. Laitetaan liikaa kaikki asukkaat samaan muottiin eikä huomioida heitä tarpeeksi yksilöinä.

Haastateltavien parannusehdotukset asian tiimoilta olivat hyvin yksinkertaisia ja konkreettisia. Toivottiin uutta kodinsisustusta yhteisiin tiloihin sekä talolle omaa autoa, jotta päästäisiin kulkemaan paremmin. Toivottiin enemmän päätösvaltaa asioihin ja yhteistä kiireetöntä aikaa hoitajien ja asukkaiden kesken sekä yhteistä tekemistä kuten elokuvien katselua, lautapeliä pelaamista sekä leipomista/ruuanlaittoa. Eniten kaivattiin kuitenkin joskus kahdenkeskistä aikaa hoitajan kanssa. Että olisi aikaa jutella rauhassa ja hoitaja kuuntelisi mitä asukkaalla on kerrottavanaan ilman häiriötekijöitä. Tästä on helppo vetää se johtopäätös, että asukkaat haluavat tulla paremmin kuulluiksi ja nähdyiksi. Ja päättää enemmän itseään koskevista asioista, niistä pienimmistäkin.

Osallisuudella tarkoitetaan henkilön mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämäänsä. Osallisuus/osallistuminen arjen toimintoihin on kehitysvammaisille erityisen tärkeää. Varsinkin asuntolaympäristössä arjen rutiinit ja yhteinen tekeminen antavat tunteen kuulumisesta johonkin isompaan ja laajempaan yhteisöön. Motivoivan ja monipuolisen toiminnan kautta voidaan kehitysvammaisten tietoisuutta itsestään ja ympäristöstään lisätä entisestään ja näin myös parantaa heidän vuorovaikutustaitojaan. Haastateltavien vastauksista voisi päätellä, että asukkaat kyllä toimivat ja kommunikoivat suhteellisen hyvin keskenään ja hoitajien kanssa sekä heille tarkoitetuissa erityisryhmissä kuten työtoiminta ja harrastukset. Parannettavaa kuitenkin olisi kosketuksessa ja integraatiossa ympärillä vallitsevaan yhteiskuntaan ja muihin ihmisiin.

Haastateltavien sukupuolella tai iällä ei ollut mitään huomattavaa vaikutusta tuloksiin. Nuorimmilla asukkailla ei ollut laitostaustaa kuten vanhemmilla asukkailla eikä heillä myöskään ollut monia asumiskokeiluja takana verrattuna vanhempiin asukkaisiin. Sen sijaan asumishistorialla saattoi olla siinä mielessä vaikutusta, että tyytyväisempiä nykyiseen asumismuotoonsa tuntuivat olevan ne asukkaat, joilla oli kokemusta asumisesta useammassa eri paikassa.

7 POHDINTA

YK:n vammaissopimuksen 19 artiklan mukaan vammaisilla henkilöillä tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet valita, että missä haluaa asua ja kenen kanssa. Heillä pitää myös olla mahdollisuus henkilökohtaiseen apuun ja riittäviin tukitoimiin. Kehitysvammaisten ihmisten asumisessa painotetaan tänä päivänä yhä enemmän yksilöllisyyttä ja valinnanvapautta. Valtioneuvosto julkisti tammikuussa 2010 ohjelman kehitysvammaisten ihmisten asumisesta sekä siitä, että asumisen suuntaus olisi pois laitoksista kohti yksilöllisempiä asumisratkaisuja. Esim. Lahden sosiaalisen isännöinnin malli, on inspiroinut myös muita suomalaisia kaupunkeja. Tampereen Raholaan haettiin pari vuotta sitten opiskelijoita tukinaapureiksi itsenäisesti asuville kehitysvammaisille. Tukinaapurin tehtävänä oli pitää seuraa samassa talossa tai lähinaapurustossa asuville kehitysvammaisille ja samalla auttaa arjen pienissä ongelmatilanteissa. Hoitotyötä naapuruuteen ei siis kuulunut.

Myös kehitysvammaiset ihmiset tarvitsevat siis erilaisia koteja, palveluja ja asumisratkaisuja. Jollekin ihannekoti on oma vuokra-asunto, jossa on oma rauha, oma ovi ja oma avain. Joku toinen taas kaipaa ehkä enemmän elämää ja hälinää ympärilleen ja näin ollen ryhmäkoti tai asuntola voisi olla se sopivin vaihtoehto. Myös palveluiden ja tuen tarve määrittelee sen minkälainen asumismuoto olisi parhain. Olisi tärkeää, että muuttaessaan pois lapsuudenkodistaan tai laitoksesta, kehitysvammaisen ihmisen tuleva koti olisi juuri hänen tarpeisiinsa ja toiveisiinsa sopiva. Myös asumismuodon tarve voi muuttua, jos elämäntilanne tai terveys muuttuu. Oikeus vaihtaa asumismuotoa kuuluu myös kehitysvammaisille. Valitettavasti vielä tänäkin päivänä päätökset siitä missä ja miten asutaan sekä mitä palveluita tarvitaan, tekee joku muu kuin kehitysvammaisen ihminen itse. Onneksi Me Itse ry:n kaltaisia kansalaisjärjestöjä, jossa kehitysvammaiset ihmiset ovat itse omalla äänellään vaatineet tarvitsemiensa palveluiden kilpailutuksen lopettamista sekä muutenkin peräänkuuluttaneet oikeuttaan tulla kuulluiksi heitä koskevissa asioissa, on olemassa.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä mutta antoisa projekti. Olen oppinut tämän opinnäytetyön aikana paljon tutkimuksen tekemisestä sekä sen eri vaiheista. Olen oppinut hakemaan taustatietoa erilaisista lähteistä ja yhdistämään niistä saatua tietoa omaan kokemukseeni työelämässä. Teoriatiedon avulla olen oppinut ymmärtämään mitä hyvä tutkimus vaatii. Mitkä ovat tutkimuksen keskeiset käsitteet ja miten tärkeää on rajata aihepiiri, jotta löydettäisiin aihepiiristä mielenkiintoinen ongelma, jota lähdetään tutkimaan. Olen oppinut myös itsenäistä työskentelyä. Olen oppinut myös sen, että yksi tutkimustulos ei vielä tarkoita, että sen tulos olisi koko totuus. Tämä korostuu ehkä laadullisessa tutkimuksessa vielä enemmän, sillä tutkimusprosessi ja tulosten tulkinta on enemmänkin tutkijan omaan tulkintaan ja intuitioon perustuvaa tutkimusta.

Mitä sitten opin opinnäytetyön aiheesta, Asuntola kotina? Opin sen, että koti merkitsee ihan samoja asioita kehitysvammaisille ihmisille kuin meille muillekin. Koti on paikka, jossa voi rauhoittua tai olla yhdessä muiden kanssa. Siellä on turvallista asua ja on tärkeää, että tukea ja apua saa tarvittaessa. Siellä on itselle tärkeät esineet, tavarat ja ihmiset. Erityisen tärkeää on se, että saa olla mukana päättämässä itseään koskevissa asioissa. Kodista tekee kodin siellä asuvat ihmiset, ilmapiiri, yhteisöllisyys ja vapaus. Koti ei saisi olla vain ylläpitoa ja säilytystä varten. Liian usein kehitysvammaisten ihmisten elämä muodostuu hoivasta ja huolenpidosta sekä toistuvista arkirutiineista kuten syöminen, nukkuminen, vessassa käynnit, lääkkeiden ottaminen jne. Rutiinit ovat toki tärkeitä, sillä ne luovat turvallisuutta mutta elämässä pitää olla muutakin. Kuten tekemästäni haastattelusta kävi ilmi, asukkaat kaipaavat vapaampaa liikkumista kodin ulkopuolella, lisää harrastusmahdollisuuksia, vapautta tehdä omia valintoja, joskus niitä huonojakin, matkustaa, käydä ostoksilla ja päättää itse kenen kanssa seurustelee tai ketä ystäviä tapailee.

Koen kehitysvammaisten ihmisten osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden tärkeiksi asioiksi, joihin hoitohenkilökunnan pitäisi panostaa tulevaisuudessa vieläkin enemmän. Kehitysvammaisten osallisuus ja mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihinsa on vieläkin aika heikkoa ja muista riippuvaista. Pitkälti riippuu asukkaan toimintakyvystä, että kuinka paljon hän pystyy osallistumaan ja vaikuttamaan omiin asioihinsa. Esim. kommunikaatio vaikeudet, henkinen taso asioiden ymmärryksessä

sekä puheen ymmärtämisen vaikeudet voivat olla esteitä tulla kuulluksi ja ymmärretyksi.

Osallisuuden tukemisessa onkin hoitohenkilökunnalla merkittävä rooli. Tuen ja ajan antaminen päätöksenteossa, sekä oman minäkuvan vahvistaminen sekä hoitohenkilökunnan ja läheisten myönteinen suhtautuminen auttaisivat varmasti vahvistamaan kehitysvammaisen omaa toimijuutta ja osallisuutta. Myös erilaiset kommunikaatiomenetelmät kuten viittomat, eleet ja erilaiset kuvat sekä puheen tukemisen apuvälineet kuten kommunikaatiokansiot, puhelaitteet jne. ovat hyvänä tukena ja apuna vuorovaikutuksessa ja ymmärretyksi tulemisessa.

LÄHTEET

Aaltonen, T., Henriksson, L., Tiilikka, T., Valokivi, H. & Zechner, M. 2015. Kodista laitokseen. Gerontologia-lehti 29, 262-270.

Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos tekeminen. Hamina: Akatiimi Oy.

Ekmark, M., Heiniluoma, S., Huotari, I., Leino, S. & Puranen, S. 2011. Omaa kotia kohti. Kehitysvammaisten tukiliitto ry. Ylöjärvi: Painohäme Oy.

Eriksson, S. 2008. Erot, erilaisuus ja elinolot – vammaisten arkielämä ja itsemäärääminen. Kehitysvammaliiton tutkimuksia 3. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 33/2017. Viitattu 8.11.2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>

Kaski, M., Manninen, A. & Pihko, H. 2009. Kehitysvammaisuus. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n www-sivut. Viitattu 8.11.2018. <https://www.tukiliitto.fi>

Kehitysvammaliiton www-sivut. Viitattu 18.10.2018. <https://www.kehitysvammaliitto.fi>

Kivelä, V. & Lempinen, J. 2010. Arki hallintaan. Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turku: KOTA- Lasten ja nuorten hyvinvointi ry.

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp Oy.

Niemelä, M. & Brandt, K. (toim.) 2008. Kehitysvammaisten yksilöllinen asuminen. Pitkäaikaisesta laitosasumisesta kohti yksilöllisempiä asumisratkaisuja. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:73. Helsinki: Yliopistopaino.

Pinomaa, J. 2018. Kolumni kotona. Tukiviesti 5/2018, 39.

Porin kaupungin www-sivut. Viitattu 1.10.2018. <https://www.pori.fi>

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Sallinen, S. 2004. Koti-ikävä ja nostalgia arjen kokemuksena. Teoksessa P. Gränö, J. Suominen & O. Tuomi-Nikula (toim.) Koti, kaiho, paikka, muutos. Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisu IV. Pori: Turun Yliopisto, Gummerus kirjapaino Oy, 85-86.

Suomen perustuslaki 1999. L 11.6. 1999/731.

Tilastokeskuksen www-sivut. Viitattu 1.4.2019
<http://www.stat.fi/meta/kas/asuntola.html>

Tuomi, J. & Sajajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi-Nikula, O., Gränö, P. & Suominen, J. 2004. Oma koti kullaa. Teoksessa P. Gränö, J. Suominen & O. Tuomi-Nikula (toim.) Koti. Kaiho, paikka, muutos. Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisu IV. Pori: Turun Yliopisto, Gummerus kirjapaino Oy, 7-9.

Vernerin www-sivut. Viitattu 10.10.2018. <http://verneri.net/>

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Virtanen, P., Suoheimo, M., Lamminmäki, S., Ahonen, P. & Suokas, M. 2011. Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen. Helsinki: Tekes.

HAASTATTELUKYSYMYKSET

TAUSTATIEDOT

Ikä ja sukupuoli

ASUMISEN HISTORIA

Missä muualla olet asunut kuin täällä?

Kuinka kauan olet asunut täällä?

Miksi olet muuttanut tänne?

Onko sinulla millaiset välit perheenjäseniisi/läheisiin?

Kuinka usein olette yhteydessä?

KODIN SISÄLTÖ JA MERKITYS

Mitä sinulle tulee mieleen sanasta koti? Millainen paikka se on?

Saako täällä asuntolassa näyttää tunteitaan?

Mitä kodissa tehdään?

Tuntuuko tämä asuntola sinusta kodilta? Jos ei tunnu, niin miksi ei?

Kutsutko tätä paikkaa kodiksi, asuntolaksi vai käytätkö asuntolan nimeä?

Entä hoitajat? Entä perheenjäsenet/läheiset?

Mitä täällä voitaisiin tehdä, että paikka tuntuisi vielä enemmän kodilta?

Kehittämideoita?

Onko täällä asuntolassa tarpeeksi järjestettyä toimintaa?

Asuntola asumisen hyvät ja huonot puolet?

Millainen olisi unelmiesi koti?

ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS JA OSALLISUUS

Itsemääräämisoikeus, tiedätkö mitä se tarkoittaa?

Mistä asioista saat itse päättää täällä asuntolassa?

Missä haluaisit asua jos saisit itse päättää?

Miten osallistut tai pystyt vaikuttamaan asuntolan toimintaan?